

Font del Desmai

Folgueroles

Ubicació

Comarca:	Osona
Lloc/Adreça:	Camí ral de Vic a Folgueroles, km. 1,4 - Camps de la Torre de Morgadès
Emplaçament	A la banda de ponent del terme municipal, als camps de la Torre, a pocs metres a migdia de la torre de Morgadès
Alçada:	489 m.s.n.m

Coordenades:

Latitud:	41.93863
Longitud:	2.29391
UTM Est (X):	441467
UTM Nord (Y):	4643203

Classificació

Número de fitxa	08083 - 39
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Element arquitectònic
Estil / època:	Modern Contemporani Popular
Segle	XVIII-XIX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIL
Tipus de protecció:	BPU
Observacions protecció:	BPU i BCIL nº 12533-I. Catàleg de béns a protegir del POUM de Folgueroles.
Data aprovació:	dc., 30/06/2021 - 12:00
Número inventari	IPA 46578
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Lúdic/Cultural
Titularitat	Privada

Titular: Patronat d'Estudis Osonencs

Fitxes associades:

Torre de Morgadès

Monòlit de la font del Desmai

Autoria de la fitxa Adriana Geladó Prat

Data de registre de la dl., 10/01/2022 - 17:03

fitxa:

Descripció

Estructura aïllada i soterrada de planta rectangular, delimitada amb tres murs bastits amb carreus de pedra i amb una petita escala formada per cinc graons bastits amb lloses de pedra rectangulars que li dona accés. El frontal de la font presenta una obertura rectangular bastida amb carreus de pedra i conserva els anclatges d'una antiga portella que la tancava, actualment desapareguda. A l'interior hi ha el broc metàl·lic per on raja l'aigua, encastat en una llosa de pedra rectangular gravada amb la data 1851. L'aigua cau dins d'un registre rectangular situat als peus del broc. Al damunt hi ha una placa de marbre rectangular amb la inscripció gravada amb lletres vermelles: "AQUESTA FONT DEL DESMAI INMORTALITZADA PER MN. CINTO VERDAGUER I COMPANYS DE L'ESBART DE VIC FOU DONADA GENTILMENT PER LA SRA. MATILDE FOIX EL 3 DE MAIG DEL 1970 AL PATRONAT D'ESTUDIS AUSONENCs QUE LA VA REPLANTAR I AGENÇAR". Damunt de la font hi ha un monòlit commemoratiu del 50è aniversari de la fundació de l'Esbart de Vic. Ambdues estructures estan envoltades per diversos arbres que ombregen el paratge, creant un espai de planta circular delimitat amb algunes pedres fiteres amb el coronament arrodonit. En l'actualitat, entre d'altres espècimens botànics, es conserva un petit desmai que ha estat replantat en diverses ocasions.

Observacions:

Altres noms relacionats amb l'element: font de la Torre de Morgadès, font de la Torre, font de l'Esbart.

Història

El paratge de la font del Desmai és un dels espais de més renom del municipi i fou el lloc de reunió de l'Esbart de Vic, grup cultural de gran importància en la Renaixença catalana encapçalat pel poeta folgueroenc Jacint Verdaguer. L'any 1851, Joaquim Salarich i Verdaguer, administrador de les finques de la família Picó i propietaris de la Torre de Morgadès, finca a la qual pertanyia la font i de la qual rebia el nom, va arranjar-la donant-li l'aspecte actual. La font fou un dels llocs predilectes de Verdaguer des de ben jove, sobretot a partir de l'any 1863, quan s'instal·là a can Tona (situada a pocs metres al migdia de la font). Des de l'any 1864, Verdaguer i els seus amics del Seminari de Vic hi feien sessions de lectures literàries. El 18 de juny de 1867, la colla de seminaristes encunyà el nom de la font del Desmai (la font comptava un petit exemplar d'aquesta espècie, arbre vinculat a la poesia) i s'autodenominaren Esbart de Vic. L'endemà es celebrà la primera esbartada a la font, en la qual Verdaguer llegí el discurs inaugural i alguns dels assistents feren lectures de composicions poètiques. Les esbartades s'anaren celebrant amb certa freqüència i amb la presència de diverses personalitats del món de la cultura i la literatura catalanes fins l'any 1884. A partir del 1885, per una conjunció de factors diversos, les trobades a la font disminueixen. El 15 de juliol de l'any 1917 s'inaugura de forma solemne la instal·lació del monument en record dels 50 anys de la fundació de l'Esbart de Vic i de la celebració de la primera esbartada. L'any 1968, durant una forta tempesta, l'oma que ombrejava el paratge va fer caure el monòlit i va malmetre la font, que fou restaurada l'any següent pel

Patronat d'Estudis Osonencs, els Amics de Verdaguer i l'Ajuntament de Folgueroles. L'any 1970, la propietat de la font del Desmai és cedida per la propietària Matilde Foix al Patronat d'Estudis Osonencs. Durant un parell d'anys s'hi fan més obres de restauració. En general, les celebracions i actes desenvolupats en aquest indret es van succeïnt entre la dècada dels anys 30 del segle XX i fins a l'actualitat (aplecs i trobades dels Romeus de l'Esbart de Vic, Festa Verdaguer, actes del Patronat d'Estudis Osonencs...). En l'actualitat, tot i que la propietat és del Patronat d'Estudis Osonencs, és l'Ajuntament de Folgueroles qui es fa càrrec del lloc.

L'aigua de la font del Desmai procedeix d'una deu força allunyada. A la part de llevant de la font hi ha un aljub força profund, revestit de pedra i cobert amb dues lloses, que recull l'aigua. A un nivell determinat, el dipòsit es buida i l'aigua surt pel broc de la font. Aquesta aigua és conduïda per una canalització soterrada fins al torrent de la Font Vella. Anteriorment, aquesta aigua no estava canalitzada i circulava a cel obert per un petit rec que alimentava una bassa que es trobava a pocs metres a ponent de la font. Aquesta bassa tenia unes pedres rentadores preparades per fer de safareig, on les dones de la Torre de Morgadès hi anaven a rentar la roba. L'any 1986, amb l'abandonament de la Torre de Morgadès, tant la bassa de la casa com la de la font desaparegueren, i l'aigua es canalitzà per sota dels camps. El safareig també va desaparèixer i la font quedà com una illa envoltada de camps de conreu. Tant el camí que porta a la font com les pedres fiteres que envoltaven el perímetre de la mateixa s'han anat transformant i perdent, restant actualment cinc fites com a testimoni.

El topònim de la font fa referència a un desmai. Tot i que durant l'època en que Verdaguer sovintejava el paratge hi havia un desmai petit, el veritable arbre de la font ha estat una oma centenària que va caure l'any 1968. En els darrers anys s'ha fet l'intent de replantar-hi fins a quatre desmais, tot i que no acaben d'arrelar. Per contra, després de la tempesta de l'estiu del 1968, es van plantar una prunera de fulla vermella, una prunera borda, deu lledoners i nou mates d'avellaners que envolten tot el recinte de la font i un negundo immens que sembla el substitut de l'oma.

Bibliografia

ARUMÍ, Pilar; AUTET, Lluís; BOVER, M. Àngels; HOMES, Maria; HOMES, Rosa; MOLIST, Bernat; PONCE, Santi; ROVIÓ, Xavier; SELLABONA, Cesca (2021). *Folgueroles, batecs d'un poble. Història gràfica del darrer segle*. Folgueroles: Ajuntament de Folgueroles, p. 21.

Font: informació oral del sr. Xavier Roviró [Consulta: 28-03-2022].

MORATÓ, David; PONCE, Santi; ROVIÓ, Xavier; TORRENTS, Jacint; TORRENTS, Carme; VILAMALA, Joan; VILAMALA, Jordi; XUTGLÀ, Montserrat (2000). *Folgueroles. Societat i vida d'un poble*. Vic: Eumo Editorial, p. 215-216, 378-379.

NAVARRO ACEBES, Ferran (2021). *Catàleg de béns a protegir. R18/07 Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Folgueroles*. Consultat 24 octubre 2021, des de <https://dtes.gencat.cat/rpucportal/> Núm. Identificació B.03.

ROVIÓ I ALEMANY, Xavier (2017). "Més que una font, més que un desmai. Una cronologia de la font". *Ausa*, XVIII, núm. 180, p. 441-475.

TORRENTS, Ricard (1992). *Ruta verdagueriana de Folgueroles*. Folgueroles: Amics de Verdaguer, Casa-Museu Verdaguer, p. 60.

Enllaços d'interès:

<http://invarquit.cultura.gencat.cat/>
<https://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=13590>

AQUESTA FONT DEL DESMAT IMMORTALITZADA
PER MN CINTO VERDAGUER I COMPANYS DE LESBART DE VIC
FOU DONADA GENTILMENT PER LA SRA. MATILDE FOIX
EL 3 DE MAIG DEL 1970 AL PATRONAT DESTUDIS AUSONENCS
QUE LA VA REPLANTAR I AGENÇAR.

